

Szovjetuniót illeti meg, a Csehszlovákiának és Jugoszláviának járó kártérítés összege pedig 100 millió amerikai dollár. [...]

14. Magyarország közre fog működni a háborús bűncselekményekkel vádolt személyek letartóztatásban, az érdekelt kormányoknak való kiszolgáltatásban és az ítékezésben e személyek felett.

15. [...] felosztatja a magyar területen lévő összes hitlerbarát vagy más fasiszta politikai, katonai jellegű szervezeteket. [...]

16. Időszakos vagy egyéb irodalmi termékek kiadása, behozatala és terjesztése Magyarországon, színielőadások rendezése, mozgóképek bemutatása, a rádióállomások, a posta, a távíró, a távbeszélő működése a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnoksággal való megegyezés alapján történik.

17. A magyar polgári közigazgatás visszaállíttatik Magyarországnak mindazon területén, amely az arcvonaltól nem kevesebb, mint 50–100 kilométerre (a helyi viszonyoktól függően) fekszik, emellett a magyar közigazgatási szervek kötelezik magukat, hogy a béke és a közbiztonság helyreállítása érdekében végrehajtják a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokság vagy a Szövetséges Ellenőrző Bizottság instrukcióit és utasításait. [...]

18. A fegyverszünet egész időtartamára Szövetséges Ellenőrző Bizottságot létesítenek Magyarországon, [...] a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokság képviselőjének elnöksége alatt és az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok képviselőinek részvételével.

19. A bécsi döntőbíróóság 1938. évi november hó 2-án kelt határozatai és az 1940. évi augusztus hó 30-iki bécsi döntés ezennel érvénytelennek nyilvánítanak. [...]

Moszkva, 1945. január 20-án.

Forrás: Hatályos jogszabályok gyűjteménye. 5. kötet. Budapest, 1970. 9–11.

1. Mi a szerepe egy fegyverszünetnek a nemzetközi politikában? Milyen feltételek voltak szükségesek a magyar fegyverszünet megkötéséhez?
2. Csoporthoz tartozol-e a fegyverszünet pontjait! Milyen katonai, területi, közigazgatási, gazdasági, jogi és kulturális előírásokat tartalmaz? Hogyan rendelkezik a háborús jóvátételről?
3. Milyen szerv ellenőrizte a fegyverszünet betartását? Milyen kérdésekbe szólhatott bele törvényesen? Melyik hatalom szava volt döntő e területen? Milyen veszéllyel járt ez? Más államoknak lehetett-e beleszólása ezen ügyekbe?
4. Hasonlítsd össze a fegyverszüneti egyezmény előírásait a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front programjával! Sorold fel a különbségeket és az azonosságokat!
5. Elemezd rövid esszében a fegyverszünet jelentőségét! Mennyiben korlátozta az ország szuverenitását, és mennyiben járult hozzá a békés állapotok megteremtéséhez? Vedd össze a dokumentumot az első világháborút követő magyar fegyverszünettel!

4. A FÖLDREFORM (1945)

...A földreform-értekezlet 1945. március 10-én ült össze, vegyesen kormánytagok és pártvezetők részvételével. Sürgős volt a megegyezés, hogy március 15-i dátumozással mint 600-as kormányrendeletet kiplakátirozhassák.

A kommunistákat Rákosi Mátyás, Révai József, Nagy Imre képviselte; a kiskgazdapártot Tildy Zoltán, Nagy Ferenc, Kovács Béla; a szociáldemokratákat Valentiny Ágoston, Bán Antal és Takács Ferenc; a parasztpártot Veres Péter, Erdei Ferenc és jómagam.

A földkérdés robbanékonyására, forradalmi jelentőségére való tekintettel a földművelésügyi tárcát az ideiglenes kormányban a kommunisták maguknak követelték, így lett Nagy Imre a földművelésügyi miniszter. Két szempont vezette őket: velük azonosuljon a földreformprogram előkészítése és végrehajtása, de oly módon, hogy a sikere ellenére minél zavarosabb és komplikáltabb helyzetet teremtsen, amivel aztán megnyithatják az utat a kollektivizáláshoz, mert kétségtelenül az volt a végső céljuk. [...]

A kiskgazda- és a szociáldemokrata párt még jóval a háború előtt kidolgozta agrárprogramját, ami lényegében a földreformmal (földosztás) együtt szövetkezeti keretet akart biztosítani a mezőgazdasági termelésnek. A Márciusi Front programja, a híres 12 pont, amit én olvastam fel 1937. március 15-én a budapesti Nemzeti Múzeum történelmi lépcsőiről, az ötszázon felüli birtokok kisajátítását követelte. Ezt a maximális birtokhatárt az illegális kommunista párt vezetősége magáévá tette. A parasztpárt programja szintén az ötszáz holdon felüli birtokok kisajátítása volt, amihez azonban Erdei és Veres Péter nem tartotta magát, s a kommunisták befolyására, míg én Malinovszkij főhadiszálláshoz tartozó hadbíróság foglya, majd kvártirusa voltam, a Szabadság című koalíciós napilap 1945. január 14-i számában, nyakatekert megoldással álltak elő. Ez a program az ún. úri birtok száz, és a parasztbirtokok kétszáz holdon felüli területét javasolta kisajátítani.

A megkülönböztető programot Nagy Imre, Donáth Ferenc és Gerő Ernő körvonalazta, s a március 10-i földreform-értekezlet elé kész kormányrendelet formájában beterjesztették. Hozzászólásomban a kommunista–parasztpárti javaslatot visszautasítottam, s a Márciusi Front módosított programjával álltam elő: sajátítsuk ki a nagybirtokok ötszáz holdon és a középbirtokok ötven holdon felüli területét. Ez látszatra radikálisabb volt a hatszáz-as rendeletnél, én azonban két ütemben akartam a földreformot végrehajtani; először az ötszáz holdon felüli birtokok kerültek volna sorra, s míg az úrgazdák berendezkedhetnek, megszokhatják a sajátjukban való termelést, a középbirtokok elláthatják élelemmel az országot, elsősorban a városokat; akkor két-három év múlva jött volna az ötven holdon felüli birtokok kisajátítása. Az „úri” és a „paraszti” birtokhatár igazságtalan, egyben ostoba volt, mert a kettőt alig lehetett megkülönböztetni, legalábbis a tulajdonosok mentalitását és magatartását illetően.

A kérdést még komplikálta, hogy a rendelet, illetve később a törvény, egy harmadik kategóriát is megállapított; az ellenállási érdemek jutalmazására függetlenül a tulajdonos minőségétől, háromszáz holdat meghagyott volna, ha betű szerint értelmezik és végrehajtják. (A megkülönböztetés következményeként furcsa társasjáték kezdődött el: finomkodó urak „parasztoknak” vallották magukat, hogy megtarthassanak kétszáz holdat, kemény basáskodó parasztok „uraknak” minősültek, különösen, ha kommunistaelenesek voltak, hogy csak

száz holdhoz legyen jussuk. A földesúri „ellenállók” száma is jelentősen megnövekedett...)

Volt még egy második javaslatom is: kértem, hogy a tanítórendeknek és a protestáns kollégiumoknak hagyjunk meg ezer-ezer holdat. Pátossal érveltem, Debrecen, Sárospatak, Pannonhalma, Kalocsa egy-egy darab magyar történelem, ne legyen a magyar demokrácia háládatlan velük szemben. Egyik javaslatom se fogadták el, a rendelet szövege már ki volt nyomva, a plakátok az 1945. március 15-i dátummal elkészültek, a pártközi értekezlet egyetlen feladata, hogy jóváhagyja. [...]

Az is nyilvánvaló volt, hogy a kommunisták nem akartak egy mintaszerű földreformot; nekik az egész arra volt jó, hogy maguk mellé állítsák a szegény-paraszságot, mint politikai erőt, gazdaságilag pedig előkészítsék a kollektivizálást. Ők már akkor tudták, hogy a parasztságot kíméletlenül beterelelik a kolhozokba. Minél rosszabb a földreform, minél több a kifogás, annál könnyebb érvelni, hogy a „két út” gazdálkodás sivársága és a közös gazdálkodás áldásai – ahogy azt Rákosi 1948-ban Kecskeméten kifejtette – közül melyiket kell és főleg ajánlatos választani.

Én a kisbirtokos Magyarország híve voltam. A földreform előtt volt négy-százezer olyan paraszti birtok, amit a tulajdonosa maga meg tudott művelni, már úgy értem a családjával együtt. A földreformmal hatszázezer új gazdaság létesült, megint csak akkora területen, mely a család munkaerejét lekötötte: én ezt az egymillió parasztgazdaságot akartam megszervezni szövetkezetiileg. A kisebb egységek, kertek, gyümölcsök, szőlők más problémát jelentettek. [...]

Forrás: Kovács Imre: Magyarország megszállása, 234–237.

1. Tekintsd át a földkérdés jelentőségét a XIX–XX. századi Magyarország történetében (gazdasági, társadalmi, politikai vonatkozások)! Hasonlítsd össze a földkérdés megoldására tett XX. századi kísérleteket az elképzelések és az eredmények tükrében!
2. Milyen különbségek voltak a pártok között a földreform megvalósításáról vallott elképzelésekben? Milyen céloknak tulajdonítja Kovács Imre ezeket a különbségeket?
3. Miért bírálja Kovács a kommunisták földreform-elképzeléseit? Milyen változtatásokat akart elérni a tervezeten? Miért nem valósulhattak meg elképzelései?
4. Véleményed szerint, illetve a forrás alapján mi indokolta a földreform gyors megkezdését?
5. Milyen szerepe volt a szovjeteknek a gyors rendeletekhozatalban? Mi volt Kovács szerint ezzel céljuk?
6. A forrás alapján jellemezd, hogyan születtek a politikai döntések 1945-ben Magyarországon!
7. A földreformmal kapcsolatban milyen visszasságokról ír Kovács Imre visszaemlékezésében?

5. KÜZDELEM A KISGAZDAPÁRTBAN

...Tildy Zoltán, miután őt az államfői funkciókat gyakorló Nemzeti Főtanács miniszterelnöknek kinevezte, a kisgazdapárt vezetőit értekezletre hívta meg az Országos Kaszinótól elrekvirált pártkörbe. Aztán szót kértem. Arról beszéltem, hogy az elnöknek a napokban kell megalakítani kormányát. Így folytattam: